

Sygn. akt III Ca 102/14

POSTANOWIENIE

Dnia 9 kwietnia 2014r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, Wydział III Cywilny Odwoławczy w składzie

następującym:

Przewodniczący - Sędzia SO Katarzyna Kwilosz- Babiś (sprawozdawca)

Sędzia SO Zofia Klisiewicz

Sędzia SO Tomasz Białka

Protokolant: insp. Jadwiga Sarota

po rozpoznaniu w dniu 9 kwietnia 2014r.

na rozprawie

sprawy z wniosku B. L.

przy uczestnictwie M. S.

o stwierdzenie nabycia spadku po A. S.

na skutek apelacji wnioskodawczyni

od postanowienia Sądu Rejonowego w Nowym Targu

z dnia 12 grudnia 2013 r. sygn. akt I Ns 393/12

p o s t a n a w i a :

1. ***oddalić apelację,***

2. ***orzec, że wnioskodawczyni i uczestnik ponoszą koszty postępowania apelacyjnego związane ze swym udziałem w sprawie.***

Sygn. akt III Ca 102/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 12 grudnia 2013r. (sygn. akt I Ns 393/12) Sąd Rejonowy w Nowym Targu stwierdził, że spadek po A. S., s. W. i M., zmarłym w dniu 3 kwietnia 2012r. w N. i tam ostatnio stale zamieszkałym na podstawie ustawy nabyły dzieci: B. L. i M. S. po 1/2 części (pkt I), zniósł koszty postępowania między stronami (pkt II) oraz nakazał ściągnąć od wnioskodawczyni B. L. na rzecz Skarbu Państwa kwotę 2 473,19 zł tytułem wydatków (pkt III).

Sąd Rejonowy ustalił, że A. S. zmarł w dniu 3 kwietnia 2012 r. jako wdowiec. Pozostawił po sobie dwoje dzieci: B. L. i M. S.. Poza nimi nie miał innych dzieci, w tym przysposobionych. W dniu 11 lutego 2011r. A. S. przed notariuszem w N. G. R. sporządził testament, w którym do całości spadku powołał córkę B. L. (rep. A nr (...)), zaś w dniu 10 lutego 2012r. w stanie pełnej świadomości na wypisie powyższego testamentu własnoręcznym pismem umieścił adnotację „unieważniam testament”, opatrzył ją datą, podpisał oraz przekreślił treść testamentu notarialnego.

Z ustaleń sądu wynika także, że A. S. mieszkał sam w mieszkaniu przy ul. (...) w N.. Jego córka B. L. przez ostatnie pięć lat przed śmiercią ojca mieszkała w S., przy czym przez ostatnie dwa lata – na stałe, przyjeżdżając do P. na tydzień lub dwa. Na dłużej do ojczyzny wnioskodawczyni przyjechała 10 stycznia 2012r. zaraz po tym, gdy ojciec trafił do szpitala. Po sporządzeniu testamentu z 11 lutego 2011 r. A. S. o jego treści poinformował wnioskodawczynię, nie poinformował jej natomiast o odwołaniu testamentu.

M. S. mieszka od ponad 25 lat w K.. Po śmierci matki stron, a żony spadkodawcy, A. S. zaczął nadużywać alkoholu, popsuły się także jego relacje z synem. M. S. obwiniał ojca o doprowadzenie do śmierci matki i przy okazji Bożego Narodzenia 2010r. wypomnił mu to. Ostatecznie doszło między nimi do porozumienia i do śmierci spadkodawcy pozostawali ze sobą w kontakcie telefonicznym i internetowym.

A. S. nadużywał alkoholu, wskutek czego w okresie Świąt Bożego Narodzenia 2011r. znalazł się w szpitalu w N.. Ponownie do tego samego szpitala trafił w dniu 9 stycznia 2012 r. po tym, gdy przewrócił się w mieszkaniu. W dniu 10 stycznia 2012r. do P. wróciła B. L., która zamieszkała z ojcem, opiekując się nim od czasu jego powrotu ze szpitala w dniu 18 stycznia 2012r. Po tym dniu zachowanie A. S. było normalne, nie uskarżał się na żadne dolegliwości. Aż do 18 lutego 2012 r., kiedy to zapadł w śpiączkę, pozostawał w dobrej kondycji, kontaktował się zarówno z córką, jak i sąsiadami, często również rozmawiał za pośrednictwem internetu z synem. Był w dobrej formie psychicznej, pozostawał w logicznych kontaktach, był sprawny i świadomy. Dopiero w dniu 18 lutego 2012r. stracił przytomność i dzięki interwencji sąsiadów H. i Z. U. został zabrany do szpitala w N.. Jeszcze tego samego dnia został przetransportowany do K., gdzie przeszedł operację trepanacji i ewakuacji krwiałków podtwardówkowych. W dniu 6 marca 2012r. został przetransportowany do szpitala w N., w którym zmarł 3 kwietnia 2012r. nie odzyskawszy przytomności.

Wypis testamentu z naniesioną wzmianką o unieważnieniu znalazł się w posiadaniu uczestnika M. S. po tym, gdy odnalazł go mąż wnioskodawczyni i przekazał wnioskodawcy. Po pogrzebie spadkodawcy wnioskodawczyni i uczestnik pozostawali w zgodzie, mieli podzielić się zgodnie majątkiem po rodzicach. W związku z tym początkowo uczestnik nie zamierzał kwestionować testamentu i udzielił wnioskodawczyni pełnomocnictwa do przeprowadzenia sprawy spadkowej. Jednakże jeszcze tego samego dnia, w którym uczestnik uzyskał wspomniany wypis testamentu, doszło do konfliktu między stronami. W związku z tym uczestnik odwołał udzielone siostrze pełnomocnictwo i przedstawił do sprawy wypis testamentu ze wzmianką o jego unieważnieniu.

W tym stanie rzeczy Sąd Rejonowy uznał, że spadkodawca A. S. wzmianką z dnia 10 lutego 2012r. uczynioną na wypisie testamentu notarialnego z 2 lutego 2011r. dokonał skutecznego unieważnienia tego testamentu, jego zachowanie stanowiło bowiem świadome działanie opisane w art. 946 k.c. skierowane do wypisu testamentu notarialnego (pełniącego w obrocie prawnym rolę oryginału), którego celem było odwołanie jego zapisów. Wobec tego Sąd Rejonowy orzekł o nabyciu spadku zgodnie z art. 931 k.c. tj. na podstawie dziedziczenia ustawowego.

Powyższe postanowienie zaskarżyła w całości wnioskodawczyni B. L. zarzucając naruszenie art. 946 k.c. w zw. z art. 943 k.c. oraz art. 109 ustawy prawo o notariacie poprzez przyjęcie, że dokonana na wypisie testamentu adnotacja stanowi odwołanie testamentu, w konsekwencji zaś niewłaściwe zastosowanie art. 931 § 1 k.c. oraz niezastosowanie art. 941 k.c., jak również niewłaściwe zastosowanie art. 948 k.c. Apelująca podniosła, że Sąd nie wskazał, która z określonych w art. 946 k.c. przyczyn konkretnie spowodowała skutek w postaci unieważnienia przedmiotowego testamentu notarialnego. Jej zdaniem skreślenie i adnotacja bez sprecyzowania, czego dotyczy nie jest nowym testamentem, testament nie został zniszczony ani pozbawiony cech, od których zależy jego ważność, zaś zmiany które zostały poczynione na wypisie aktu notarialnego – testament nie stanowią jego zmiany, gdyż konieczne jest w tym wypadku zachowanie tej samej formy czyli formy aktu notarialnego. W związku z tym wniosła o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez stwierdzenie, że wnioskodawczyni B. L. nabyła spadek po A. S. w całości na podstawie testamentu notarialnego z 2 lutego 2011r. oraz o zasądzenie od uczestnika kosztów postępowania procesowego.

W odpowiedzi na apelację uczestnik M. S. wniósł o jej oddalenie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, bowiem podniesione w niej zarzuty są bezzasadne.

Na wstępie należy podkreślić, iż nie zaszyły w sprawie uchybienia skutkujące nieważnością postępowania, które sąd odwoławczy jest zobowiązany wziąć pod uwagę z urzędu.

Sąd Rejonowy w wyniku należyście przeprowadzonego postępowania dowodowego poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, które Sąd Okręgowy w całości podziela i przyjmuje za własne. W ocenie Sądu Okręgowego rozstrzygnięcie Sądu I instancji jest prawidłowe, pomimo nie do końca właściwej argumentacji na jego poparcie zaprezentowanej w uzasadnieniu.

W niniejszej sprawie istotną była okoliczność, czy podjęte w dniu 10 lutego 2012r. przez A. S. na testamencie notarialnym (wypisie) działanie, polegające na przekreśleniu treści zapisu oraz umieszczeniu własnoręcznej wzmianki o jego odwołaniu wraz z datą i podpisem spowodowało jego odwołanie w myśl art. 946 k.c. W przypadku odpowiedzi negatywnej należało bowiem orzec o dziedziczeniu na podstawie testamentu notarialnego, zaś w przypadku odpowiedzi pozytywnej – na podstawie dziedziczenia ustawowego z art. 931 § 1 k.c.

Testament to rozrządzenie spadkodawcy dotyczące majątku na wypadek jego śmierci (art. 941 k.c.). Kodeks cywilny rozróżnia dwa rodzaje testamentów: zwykłe, do których zalicza holograficzny (własnoręczny), notarialny, alograficzny oraz szczególne, których możliwość sporządzenia jest uwarunkowana szczególnymi - wymienionymi w przepisach - okolicznościami.

Sporządzenie testamentu nie jest czynnością nieodwoalną i ostateczną, zgodnie bowiem z art. 943 k.c. spadkodawca może w każdej chwili odwołać zarówno cały testament, jak i jego poszczególne postanowienia. Szczegółowo o tej materii stanowi art. 946 k.c., w myśl którego odwołanie testamentu może nastąpić bądź w ten sposób, że spadkodawca sporządzi nowy testament, bądź też w ten sposób, że w zamiarze odwołania testament zniszczy lub pozbawi go cech, od których zależy jego ważność, bądź wreszcie w ten sposób, że dokona w testamencie zmian, z których wynika wola odwołania jego postanowień. Powyższe prowadzi do wniosku, że ustawodawstwo polskie nie przewiduje odrębnego oświadczenia składanego w innej formie niż testament, wywołującego skutek w postaci odwołania testamentu. Odwołanie ostatniej woli może zatem wystąpić w drodze sporządzenia nowego testamentu, bądź w drodze podjęcia pewnych faktycznych czynności w stosunku do testamentu.

Testament odwołujący poprzedni testament może zawierać tylko tę jedną dyspozycję. Wówczas testament wcześniejszy zostaje odwołany a dziedziczenie następuje zgodnie z porządkiem ustawowym (por. Komentarz do art. 946 i 947 k.p.c. E. Skowrońskiej). Sporządzenie nowego testamentu zawierającego odwołanie poprzedniego testamentu musi nastąpić zgodnie z wymaganiami ustawy. Odwołujący musi mieć pełną zdolność do czynności prawnych (art. 944 §1 k.c.), oświadczenie musi zostać złożone osobiście (art. 944 §2 k.c.) i być niewadliwe (art. 945 k.p.c.) Testament można odwołać w innej formie niż ta, w której został sporządzony testament odwoływany. Ustawa nie wymaga bowiem tożsamości form dla testamentów: odwoływanego i odwołującego. Przykładowo więc testament notarialny może zostać odwołany testamentem własnoręcznym lub ustnym (por. A. Kidyba, E. Niezbecka, Komentarz do art. 946 Kodeksu cywilnego w Kodeks cywilny. Komentarz, t. IV. Spadki., WKP 2012).

Ponieważ w niniejszej sprawie wola spadkodawcy umieszczona na wypisie aktu notarialnego została wyrażona przez niego w całości pismem własnoręcznym (okoliczność stwierdzona przez biegłego z zakresu grafologii), rolą sądu powinno być w pierwszej kolejności rozważenie, czy poprzez umieszczenie przedmiotowej adnotacji nie doszło do sporządzenia przez A. S. kolejnego testamentu - własnoręcznego. Wymogi, jakie powinien spełniać dokument noszący miano testamentu własnoręcznego (holograficznego) zawiera art. 949 § 1 k.c. i stosownie do jego treści spadkodawca może sporządzić testament w ten sposób, że napisze go w całości pismem ręcznym, podpisze i opatrzy datą. Jednakże brak daty nie pociąga za sobą nieważności testamentu własnoręcznego, jeżeli nie wywołuje wątpliwości co do zdolności spadkodawcy do sporządzenia testamentu, co do treści testamentu lub co do wzajemnego stosunku kilku testamentów

(art. 949 § 2 k.c.). Wykorzystując zamieszczone powyżej uwagi można stwierdzić, że testamentem własnoręcznym jest własnoręczne oświadczenie woli spadkodawcy dotyczące jego majątku na wypadek śmierci, podpisane i opatrzone datą (z wyjątkami przewidzianymi w art. 949 § 2 k.c.), zaś mówiąc najprościej jest to fizyczny dokument („napisze go w całości pismem ręcznym”), na którym spadkodawca pismem ręcznym wyrazi swoją wolę co do posiadanego majątku na wypadek swojej śmierci, podpisze go i opatrzy datą.

Analizując umieszczone na wypisie aktu notarialnego i załączone do akt oświadczenie A. S. z 10 lutego 2012r. stwierdzić należy, iż mamy do czynienia z holograficznym testamentem A. S., na podstawie którego spadkodawca rozrządził swoim majątkiem w ten sposób, że odwołał zapisy poprzedniego testamentu, oświadczenie to bowiem zawiera wszystkie wymagane art. 949 k.c. cechy: jest napisane w całości pismem ręcznym przez spadkodawcę, stanowi wyraźne oświadczenie woli spadkodawcy na wypadek śmierci („unieważniam testament”), jest opatrzone datą i podpisane przez spadkodawcę. Przy tym zmarły w chwili jego sporządzenia miał pełną zdolność do czynności prawnych (art. 944 § 2 k.c.), oświadczenie zostało złożone osobiście przez spadkodawcę (art. 944 § 2 k.c.), nie wykazano również jego wadliwości z przyczyn nieważności (art. 945 k.c.). Skoro więc zgodnie z art. 946 k.c. testament można odwołać poprzez sporządzenie nowego, to konsekwencją uznania przedmiotowego oświadczenia z dnia 10 lutego 2012r. za własnoręczny testament A. S. odwołujący poprzednio sporządzony testament notarialny jest fakt, iż ten ostatni stracił moc, został unieważniony przez spadkodawcę.

W związku z tym zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia wywody na temat możliwości odwołania testamentu notarialnego na jego wypisie (pomimo ich poprawności) pozostają bez znaczenia w sytuacji, gdy – tak jak w niniejszym przypadku - mamy do czynienia z testamentem własnoręcznym odwołującym zapisy testamentu notarialnego. Umieszczenie przedmiotowej wzmianki na wypisie aktu notarialnego miało zaś takie znaczenie, że dzięki temu spadkodawca dokładnie określił, o jaki testament mu chodzi (choć w niniejszym kwestia ta i tak nie nasuwałaby wątpliwości z uwagi na fakt sporządzenia tylko jednego testamentu przez zmarłego).

Reasumując, ponieważ oświadczeniem z dnia 10 lutego 2012r. czyli testamentem holograficznym A. S. rozrządził swoim majątkiem na wypadek śmierci w ten sposób, że poprzednio sporządzony testament anulował, zatem przyjmując należy, i tak też uczynił Sąd Rejonowy, że w okolicznościach niniejszej sprawy doszło do dziedziczenia ustawowego. Zgodnie zatem z art. 931 § 1 k.c. spadek po zmarłym w dniu 3 kwietnia 2012r. A. S. dziedziczą na podstawie ustawy dzieci spadkodawcy B. L. i M. S. po 1/2 części każdy z nich.

Konsekwencją przyjętej oceny prawnej jest stwierdzenie nieskuteczności i bezzasadności apelacji wnioskodawczynie zawierającej wyłącznie zarzuty naruszenia prawa materialnego. W związku z powyższym apelacja wnioskodawczynie podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. uznając, iż każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

(...)